

રઘુ હાંફતો હાંફતો ટ્રેનમાં ચડ્યો ત્યારે એનું શર્ટ ફાટી ગયું હતું. પરસેવે રેબઝેબ... મોઢા પર કાળા કાળા ડાઘા... પરસેવાની સાથે સાથે લાળ ટપકતી હતી. આંખો ભરાઈ આવી હતી. છાતી ધમણની જેમ હાંફતી હતી. શ્વાસ એટલો ફૂલી ગયો હતો કે પ્લેટફોર્મ છોડી ચૂકેલી ટ્રેનને પકડીને એ અંદર કૂદતાવેત પેસેજમાં જ ફસડાઈ પડ્યો. બાથરૂમની પાર્ટીશન વોલને અઢેલીને એણે પગ લંબાવી દીધા અને ઊંડા ઊંડા શ્વાસ લેવા લાગ્યો.

ટ્રેને બરાબર ગતિ પકડી પછી એણે ધીમેથી વાંકા વળીને જોયું. ‘દૂર સુધી કોઈ દેખાતું નથી. હાશ...!’ એણે ફાટેલા શર્ટની બાંયથી કપાળ પરનો – ચહેરા પરનો પરસેવો લૂછ્યો. લાળ સાફ કરી, ‘મારા હાળા પોલીસડા... પ્લેટફોર્મ પર જ રહી ગયા... આ રઘલાને પકડવો કંઈ સહેલી વાત નથ... કેટલાયને હાથતાળી દઈને આમ કેટલીયે વાર ભાગ્યો છું. ઊભા હશે હાથ ઘસતા... હું તો હમણાં સવાર પડતાં મુંબઈ ભેગો થઈ જવાનો. છો ગોત્યા કરે મારા બેટા...’ એના ચહેરા પર સ્મિત આવી ગયું. એણે ઊભા થઈને બાથરૂમનો દરવાજો ખોલી જોયો. બંને તરફના દરવાજા બંધ હતા એટલે બીજી તરફના સેકન્ડ એ.સી.ના ડબ્બામાં પ્રવેશી ગયો. ત્યાંના બાથરૂમમાં જઈ, આરસીમાં જોઈ મોઢાના ડાઘ સાફ કર્યા. સુગંધી સાબુનું ફીણ લઈ મોઢું ધોયું. આંગળીઓથી વાળ સમાર્યા ને પછી અરીસામાં જોઈ સ્મિત કરીને બહાર નીકળ્યો.

સામે ઊભેલા ટિકિટચેકરે એને જોયો, પણ રઘલાએ હાથ જોડીને કહ્યું, “આગલા સ્ટેશને ઊતરી જઈશ માઈબાપ... ટ્રેન ચાલુ થઈ ગઈ એટલે આંચ ચડી ગ્યો... એક સ્ટેશનનો સવાલ છે.”

એનું ફાટેલું શર્ટ અને હાલત જોઈને ટિકિટચેકરને દયા આવી. એણે આંખથી જ ચેતવણી આપી અને આગળ વધી ગયો.

રઘલો ફરી પેસેજમાં પગ લાંબા કરીને ગોઠવાઈ ગયો, “આગલું સ્ટેશન તો બે કલાકે આવશે. મજાની ઊંઘ ખેંચી લઉં. પછે જોયું જશે.” એણે આંખો મીંચી દીધી.

એની બંધ આંખો સામે થોડી મિનિટો પહેલાં ભજવાયેલું દશ્ય સિનેમાની પટ્ટીની જેમ દોડવા લાગ્યું.

રુકમણિના નાનકડા ઓરડામાં રઘલો તદ્દન વિવસ્ત્ર દશામાં પડ્યો હતો. લાકડાના પાર્ટિશન ઠોકી ઠોકીને બનાવાયેલી સાત બાય સાતની આ ખોલીઓ વરિયાળી બજારના એક ખખડધજ મકાનમાં ગૂંગળામણ થઈ જાય એટલી સંકડામણમાં માંડ માંડ શ્વાસ લેતી હતી. માયાબાઈના કોઠા પર છોકરીઓની હાલત બીજા કોઠાઓ કરતાં ઘણી સારી હતી. કુલ સાત છોકરીઓ હતી. ચંદા, પૂજા, અલકા... નામથી શું ફરક પડે છે? એના સાચા નામની આમેય કોઈને ખબર નહોતી.

“રોમા...” પહેલી વાર રઘલો જ્યારે રુકમણિને મળ્યો ત્યારે એણે લિપસ્ટિકવાળા હોઠ પર જીભ ફેરવતાં પોતાનું નામ ખોટું જ કહેલું.

પછી તો રઘલો ત્યાં નિયમિત જવા માંડ્યો. શનિવારે પૈસા હાથમાં આવે કે સીધો રુકમણિને ત્યાં પહોંચી જતો. એક અડધી બાટલી ને રુકમણિની માદક કાયાની ગરમાહટમાં રવિવારની સવાર ક્યાં પડી જતી એની બેઉને ખબર રહેતી નહીં.

ધીમે ધીમે રુકમણિ ખૂલવા માંડી. એણે પોતાના ગામની, બાળપણની અને બીજી વાતો રઘલાને કહેવા માંડી. શરૂઆતના દિવસોમાં રઘલાને ‘પૈસા વસૂલ’ કરવાની જેટલી લ્હાય રહેતી એટલી હવે નહોતી રહેતી. એ પણ રુકમણિની વાતો સાંભળતો. પોતાની વાતો કહેતો...

“ચાલ, તને ભગાડી જાઉં.” એ ક્યારેક દાણો દબાવી જોતો.

“જા, જા... તારી જોડે ભાગીને ભૂખે મરું!” રુકમણિ આંખો નચાવતી, “અમારે ત્યાંથી પન્ના ભાગી હતી. પેલાએ ફરી વેચી દીધી તે હરીફરીને પાછી સામેના કોઠામાં બેસે છે. બધા મરદ એક જેવા. દિલ ભરાઈ જાય પછી થૂંકવાય ન આવે.”

“હું ક્યાં એવો છું?” રઘલો લાડ કરતો.

“જો રઘલા, અહીં ખાઈ-પીને ખુશ છું. મારી પોતાની ખોલી છે. માયાબાઈ મને દીકરીની જેમ રાખે છે. રાંધેલા રોટલા ખાઉં છું. તારે ઘેર રોટલા ટીપવાની તૈયારી નથી મારી.” રુકમણિ જીવનનું કડવું સત્ય સહેજે અચકાયા વિના કહી નાખતી.

“રૂકલી...” એની લીસ્સી રેશમ જેવી માદક કાયા પર હાથ ફેરવતો

રઘલો એને ડરાવતો, “કાલે ઊઠીને આ બધું નહીં રહે ત્યારે?”

“કાલની વાત કાલે રઘલા, આજની વાત કર.” રુકમણિ પાસે જીવનની અજબ જેવી ફિલોસોફી હતી. એ તદ્દન વર્તમાનમાં જીવતી. એને ભવિષ્યનો ડર લાગતો નહીં કે પછી લાગતો હોય તો એ દેખાવા દેતી નહીં. એના કોઠા પરની અને આસપાસની કેટલીયે છોકરીઓ લગ્ન કરવા ને ઘર માંડવા ફાંફા મારતી, પણ રુકમણિ રઘલાની આટઆટલી વિનંતી છતાંય એ દિશામાં વિચારવા સુદ્ધાં તૈયાર નહોતી.

સોમથી શુક્ર સુધી રઘલાની એક એક રાત તરફડાટમાં વીતતી. રુકમણિના કોઠા પર રોજ રાત્રે આવતા જુદા જુદા ગ્રાહકોના વિચારમાત્રથી એનું લોહી ગરમ થઈ જતું, માથું ફરી જતું. પોતાની રુકમણિ એને બીજાના બાહુપાશમાં લપેટાયેલી દેખાતી. એ મરવા-મારવા તૈયાર થઈ જતો...

અત્યારે ટૂંટિયું વાળીને સૂતેલો રઘલો રુકમણિના વિચારમાત્રથી ઉત્તેજિત થઈ ગયો હતો. અત્યારે રુકમણિને કારણે જ ભાગવું પડ્યું હતું એને. શનિવારે રાત્રે રુકમણિના કોઠા પર એ કડકડતી નોટો લઈને પહોંચ્યો ત્યારે કોઈ પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર પહેલેથી જ રુકમણિની ખોલીમાં દાખલ થઈ ગયો હતો.

માયાબાઈએ સમજાવ્યો એને, “આટલી છોકરીઓ છે, બીજા કોઈનો વિચાર કરને...” પણ રઘલો જેનું નામ, એક અક્ષર બોલ્યા વિના સડસડાટ દાદરા ઊતરીને ચાલી ગયો. પછી કોણ જાણે શું ભેજું ફર્યું એનું તે કાવસના ગરાજ પર જઈને બાટલી ખોલીને પીવા બેઠો.

દારૂ બરાબર ચઢી ગયો પછી ઊભો થઈને લથડિયાં ખાતો ફરી માયાબાઈના કોઠા પર આવ્યો.

“ખોલ...” એણે રુકમણિની ખોલીના પાર્ટિશનના બંધ દરવાજા પર હથેળી ઠોકી. માયાબાઈ અને કોઠા પરના બે-ત્રણ રખેવાળોએ એને રોકવાનો પ્રયાસ કર્યો પણ રઘલાનું મગજ ફરી ગયેલું હતું. સોમથી શુક્ર તો એ માંડ માંડ કાઢતો. આજે શનિવારની રાત્રે પણ રુકમણિ એને ન મળે એ વાત એને માટે અસહ્ય હતી, “ખોલ છીનાળ... તારી જાતની...” એણે ગંદી ગાળ દીધી.

ધડાક! બારણું ખૂલી ગયું. ચણિયો-ચોળી પહેરેલી રુકમણિ સામે ઊભી હતી. એના બ્લાઉઝનાં બે બટન ખુલ્લાં હતાં. લીસ્સી ત્વચા અને કાયાના કમનીય વળાંકો જોઈને રઘલો ભાન ભૂલી ગયો. અંદર સૂતેલો ઇન્સ્પેક્ટર એને દેખાયો તોય એણે રુકમણિને બેય હાથે બાહુપાશમાં લેવાનો પ્રયત્ન કર્યો. એને બંને હાથે ધક્કો મારીને આઘો કરતાં રુકમણિએ ધીમેથી કહ્યું, “જોતો નથી... અંદર મહેમાન છે? જા, ઘેર જા...”

“હવે તો તને લઈને જ ઘેર જઈશ. રોજ રોજ ગામનાં કૂતરાં આમ મોઢાં મારી જાય એ મને નહીં પોસાય.” એણે રુકમણિનો હાથ પકડીને ખેંચ્યો, “ચાલ.”

“ગાંડો થયો છે?” રુકમણિએ હવે લાડમાં, હળવાશથી નહીં, પણ જોરથી ધક્કો માર્યો. પીઠેલો રઘલો જમીન પર ફસડાઈ ગયો. રુકમણિ બારણું બંધ કરવા જતી હતી કે રઘલાએ લાત મારીને પ્લાયવૂડના પાર્ટિશનનો દરવાજો મિજાગરામાંથી છૂટો કરી નાખ્યો. રુકમણિને બાજુએ હડસેલીને એ અંદર દાખલ થઈ ગયો. ખાટલામાં ગંજી અને અંડી પહેરીને સૂતેલા ઇન્સ્પેક્ટરને એણે ઊંચકીને ઊભો કરી દીધો. પેટમાં એવા બે મુક્કા રસીદ કર્યા કે પેલો બંને હાથે પેટ દબાવતો કપડાં પહેરવા લાગ્યો. લાતો અને મુક્કા વરસાવતો રઘલો ગાળાગાળ કરતો હતો.

એ વધુ કંઈ કરી શકે તે પહેલાં સાત-આઠ પોલીસવાળા ઉપર ધસી આવ્યા. એમણે રઘલાને પકડીને ધોવા માંડ્યો. ત્યાં પડેલી લાકડી ઊંચકીને રઘલાએ બધાને ધોવા માંડ્યા.

જાન બચાવીને રઘલો ભાગ્યો, પણ જતાં જતાં એણે ફૂટેલા આયનાનો ટુકડો લઈને રુકમણિના પેટમાં ખોસી દીધો, “તું મારી નહીં તો કોઈનીય નહીં, એટલું યાદ રાખજે.” એણે ભાગતાં ભાગતાં બૂમ પાડી.

પાછળ વળીને એક વાર જોયું તો રુકમણિના ખુલ્લા પેટમાંથી લોહીનો ફુવારો વહૂટતો હતો. એની ઘાટીલી કમર, નાભી નીચે પહેરાયેલો ચણિયો અને ફર્શ સુદ્ધાં લાલચોળ થઈ ગઈ હતી.

એકથી બીજા છાપરે કૂદતો રઘલો સીધો રેલવે સ્ટેશન પહોંચ્યો.

હજી પોલીસ એને પકડી શકે તે પહેલાં પ્લેટફોર્મ છોડી રહેલી ટ્રેનમાં એ ચડી બેઠો...

અત્યારે એ ટ્રેન મુંબઈ તરફ ધસી રહી હતી ને રઘુ આંખ મીંચીને બનેલી ઘટનાને વાગોળતો રુકમણિનો વિચાર કરતો હતો.

રઘુ આમેય ઘણા દિવસથી મુંબઈ જવાનો વિચાર કરતો હતો. અહીં નાની-મોટી ચોરીઓ કરીને એનો કંઈ બહુ મોટો ફાયદો નહોતો થતો. એનાં સપનાં મોટાં હતાં. આલીશાન ગાડી, ગળામાં સોનાની ચેઈનો, આંગળીઓમાં સોનાની વીંટીઓ, મોબાઈલ ફોન...

આ બધું એને સુરતમાં રહે-રહે મળે એમ નહોતું. એનો દોસ્ત માવજી એને વારંવાર કહેતો, “તું તો મુંબઈના અંડરવર્લ્ડમાં ચમકી ઊઠે એવો હીરો છે. મુંબઈ પહોંચી જા. તું કહે તો નાસીરભાઈ સાથે વાત કરી લઉં.”

રુકમણિના મોહમાં અંધ રઘલો ગમે તેટલી મોટી લાલચ મળે તો પણ સુરત છોડવા તૈયાર નહોતો. આજે નસીબે એને રુકમણિને લીધે સુરત છોડાવ્યું.

“સાલ્લી આનું નામ જ જિંદગી... જેને લીધે જીવતો હતો એનું જ ખૂન કરી નાખવું પડ્યું.” રઘુના ચહેરા પર કડવું સ્મિત આવી ગયું ને આંખમાં પાણી ઊભરાયાં, “માની ગઈ હોત તો? રાણી કરીને રાખત...”

બરાબર એ જ વખતે સેકન્ડ એ.સી.નો દરવાજો ખૂલ્યો. એક વીસેક વર્ષની ઊંઘરેટી છોકરી ઊંઘમાં જ બાથરૂમ તરફ જઈ રહી હતી. એનો પગ રઘુને અથડાયો. ઠેસ વાગતાં એનું સમતુલન ગયું અને સીધી નીચે પછડાઈ. સાવધ રઘુએ એને પોતાના બે હાથમાં ઝીલી લીધી. છોકરીના કમર સુધીના વાળ વિખરાઈ ગયા હતા. એણે ચહેરા પરથી વાળ હટાવ્યા ને રઘુ એની સામે જોઈને બેહોશ થવાની તૈયારીમાં હતો.

“રુકલી?” રઘુથી પુછાઈ ગયું.

“વ્હોટ?” પેલી છોકરી સ્વસ્થ થઈને ઊભી થઈ ગઈ. એણે વાળ સરખા કર્યા, “વ્હોટ ડીડ યુ સે?”

“તમે... તમારું નામ...”

“નેઈમ? મારું નામ રિન્કુ...” એણે કહ્યું, “થેન્ક યુ, તમે મને બચાવી.” એ છોકરીનાં ઉચ્ચારણો વિદેશી હતાં. એણે રઘુનો હાથ છોડાવ્યો અને બાથરૂમ તરફ જવા માંડી.

ફાટી આંખે ડઘાયેલો રઘુ એને જતી જોઈ રહ્યો. પેલી છોકરી બાથરૂમમાં ગઈ, થોડી વારે બહાર નીકળી. ત્યાં જ ઊભા રહીને જોતા રઘુ સામે સ્મિત કરીને ફરી પાછી એ.સી.નો દરવાજો ખોલી અંદર દાખલ થઈ ગઈ.

રઘુ હવે મુંબઈ સુધી જઈ શકે તેમ નહોતો. આ છોકરીનો ચહેરો જોયા પછી નસીબ પર કે ઈશ્વરમાં કે પછી ચમત્કારમાં વિશ્વાસ કર્યા વિના એનો છૂટકો નહોતો.

તદન વિદેશી ઉચ્ચારણો ધરાવતી નખશિખ સોફિસ્ટિકેટેડ આ છોકરી અને માયાબાઈના કોઠા પર ગંદી ગાળો બોલતી, શરાબ પીતી રુકમણિમાં કોઈ ફેર નહોતો.

પોતાના સગા હાથે રુકમણિને અરીસાનો ટુકડો ન ઘોપ્યો હોત તો રઘુ માટે આ છોકરી અને રુકમણિ જુદાં હતાં એ સ્વીકારવું પણ અઘરું થઈ પડત. એણે વાંકા વળીને જોયું.

નવસારી સ્ટેશનની બત્તીઓ દેખાવા લાગી હતી. ટ્રેન જેવી પ્લેટફોર્મ પર દાખલ થઈ અને પૂરી ઊભી પણ રહે તે પહેલાં રઘુ પ્લેટફોર્મ પર ફૂદી પડ્યો અને દોડતો સ્ટેશનની બહારના અંધારામાં વિલીન થઈ ગયો.

નવસારી સ્ટેશને અંધાધૂંધ દોડતો રઘુ સ્ટેશનની બહાર નીકળવા જતો હતો કે એક ઈન્સ્પેક્ટર સાથે ત્રણ હવાલદારને એણે દાખલ થતાં જોયા.

“સાલા કૂતરા... અહીં પણ પહોંચી ગયા.” એણે પાછા પગે ડબા તરફ જવા માંડ્યું. એ ઊંધા પગે ટ્રેન તરફ જઈ રહ્યો હતો કે પાછળ કોઈ જોડે અથડાયો.

“સોરી...” હાથમાં વેફરનું પેકેટ પકડીને રિન્કુ હસી રહી હતી.

રઘવો ફરી પાછો એ જ ડબ્બામાં ચડી ગયો. મૂરખની જેમ જાણે સપનું જોતો હોય એવી રીતે રઘુ એ છોકરી સામે જોઈ રહ્યો હતો. એ.સી. કંપાર્ટમેન્ટનો દરવાજો ખોલીને અંદર જતાં એ છોકરી રિન્કુ ફરી એક વાર રઘુ સામે હસી...

રઘુને અચાનક સમજાયું કે એ છોકરી રુકમણિ નહોતી. રુકમણિનો ચહેરો પોતાની નજર સામે જોતો જોતો ઊંઘવાનો પ્રયત્ન કરી રહેલા રઘુને એ છોકરી રુકમણિ જેવી લાગી હતી. અત્યારે એણે ધ્યાનથી જોયું. એની સ્વચ્છ બેદાગ ત્વચા ઝગારા મારતી હતી. નમણું નાક અને માપસરના હોઠની વચ્ચેથી મોતીની માળા જેવા એકસરખા સફેદ દાંત દેખાતા હતા. ચોખ્ખા હાથ અને ફાઇલ કરેલા નખની સાથે નેઇલ પોલિશ કરીને હાથમાં પહેરેલી ચાર-પાંચ હીરાની વીંટીઓ એ છોકરી કોઈ ઉચ્ચ મધ્યમ વર્ગની હશે એ વાતની ચાડી ખાતી હતી.

લૂઝ લો વેસ્ટ જીન્સની ઉપર લાંબું ઢીલું ટી-શર્ટ પહેર્યું હોવા છતાં એના શરીરના વળાંકો સ્પષ્ટ હતા.

“તમે... વ્હાય આર યુ હિયર?” દરવાજો ખોલીને કંપાર્ટમેન્ટમાં દાખલ થતાં પહેલાં એ છોકરીએ રઘુને પૂછ્યું.

“આગલા સ્ટેશને ઊતરી જઈશ, ભૂલમાં ચડી ગયો હતો.” રઘુએ કહ્યું. પછી ખિસિયાણું હસવાનો પ્રયત્ન કરતાં રઘુએ કહ્યું, “ચોર નથી હોં મેડમ...”

“ઓહ! ઘેટ્સ ઓ.કે.” રિન્કુએ ફરી સ્મિત કર્યું, “બલેન્કેટ જોઈએ છે?”

“આંચ ક્યાં ઠંડી છે?” રઘુએ ફરી સ્મિત કર્યું, “ઠંડક તો તમારે ત્યાં છે... અંદર.”

“ઓહ યાહ...” પેલી છોકરી કંપાર્ટમેન્ટમાં દાખલ થઈ ગઈ. કોણ જાણે કેમ, રઘુનું મગજ ચકરાવે ચડી ગયું. આ છોકરીના ચહેરામાં કંઈક એવું હતું, જે એને રુકમણિની યાદ અપાવતું હતું. એનું સ્મિત, એના માપ લઈને કોતર્યા હોય એવા હોઠ અને નમણું નાક જોઈને રઘુ ફરી એક વાર ભુરાયો થઈ ગયો હતો. એને રુકમણિ યાદ આવતી

હતી. રુકમણિના પેટમાંથી ઘગધગતું લોહી જે રીતે બહાર રેડાયું હતું એ દશ્ય યાદ આવતાં એને ફરી કમકમાં આવી ગયાં, પણ હવે એની પાસે કોઈ રસ્તો નહોતો.

“સાલી... મરી ગઈ ને? સારું જ થયું.” એ થૂંક્યો, “આવી બાઈઓના તો કટકા કરી નાખવા જોઈએ.” ફરી એક વાર એને રુકમણિ સાથે ગાળેલી પળો યાદ આવી ગઈ. એનું આખું શરીર થરથરી ગયું. ટૂંટિયું વાળીને એણે ફરી એક વાર ઊંઘવાનો પ્રયત્ન કરવા માંડ્યો, પણ આંખો મીંચતો કે તરત જ રુકમણિનું એ લોહી નીતરતું શરીર એની સામે આવી જતું...

કંપાર્ટમેન્ટની દીવાલ પર ટેકો દઈને બેઠેલો રઘુ મુંબઈ જઈને શું કરવું એ વિચારવા લાગ્યો. એને અચાનક માવજી યાદ આવી ગયો. એણે ખિસ્સામાંથી મોબાઇલ કાઢી માવજીને ફોન લગાડ્યો.

“સાલા ગધેડા...” માવજીના અવાજમાં ચિંતા હતી, “તું છે ક્યાં?” સાથે જ સંભળાતો ટ્રેનનો અવાજ માવજીથી છાનો રહી શક્યો નહીં, “કઈ બાજુ ઊપડ્યો છે?”

“મુંબઈ. નાસીરભાઈ જોડે વાત કરી લે. હમાણાં જ... પહોંચીને ક્યાં જવું એની ખબર નથી મને.”

“અરે ગાંડા, ફિકર શું કરે છે? મુંબઈ તો આપણો એરિયો છે. નાસીરભાઈનો માણસ તને લેવા આવી જશે. હોટલમાં લઈ જશે હોટલમાં... બે-ચાર દિવસ ખાઈ-પી લે, આરામ કર... પછી નાસીરભાઈ જોડે ધંધે લાગી જા.”

“જો યાર, મારે ખાવા-પીવા ને આરામ કરવા નથી જવું ત્યાં. રૂપિયા કમાવા છે. એટલા રૂપિયા કમાવા છે કે સુરત શહેરની બધી રંડીઓને...” ફરી એક વાર એના મોઢામાં કડવાશનો સ્વાદ ઊભરાઈ રહ્યો.

“ચિંતા ના કર, તારી કબૂતરી મરી નથી ગઈ.” માવજી ગંદું હસી રહ્યો હતો.

“શું વાત કરે છે...”

“હા, હા... એ એમ સહેલાઈથી મરે એવી ક્યાં છે? માયાબાઈના માણસો તાત્કાલિક હોસ્પિટલ લઈ ગયા એને. ત્રણ ટાંકા આવ્યા છે

પેટ પર..." માવજી ફરીથી ગંદું હસ્યો, "બહુ પ્રેમ! એટલો હલકો છરો માર્યો છે કે ત્રણ ટાંકામાં તો પતી ગયું."

"હાશ!" રઘલાને જાણે પાપનું પોટલું ઊતરી ગયાનો અહેસાસ થયો, "ઠીક તો છે ને?"

"હજી માયા છૂટતી નથી?" માવજી ફરી હસ્યો, "બે-ચાર દા'ડામાં તો..." એ હજી હસી રહ્યો હતો, "ટનાટન... સમજ્યો કે નહીં?"

"ચૂપ રહે."

"એલા, એને ઘરવાળી બનાવવાના ચક્કરમાં તારું પોતાનું ઘર છૂટી ગયું... તોય મગજ ઠેકાણે નથી આવ્યું તારું? આ બાઈઓ કદી કોઈની થાય નહીં, સમજ્યો?"

"મારે નથી સાંભળવું. તું નાસીરભાઈને ફોન કર અને એના માણસને મારો નંબર આપ. ક્યા સ્ટેશને ઊતરવાનું ને ક્યાં ઊભા રહેવાનું... બધું બરાબર પૂછી લે." રઘલાને વાત ટૂંકાવી. એની વાત પૂરી થાય તે પહેલાં તો સ્ટેશન આવી ગયું હતું. રઘલો આમતેમ જોઈને ઊતરવા જતો હતો ત્યાં ફરી પાછી પેલી રિન્કુ નામની 'બલા' બહાર નીકળી.

"હેલો!" રઘલાએ આમતેમ જોયું. એના હાથમાં ફોન નહોતો, એને નવાઈ લાગી, પણ આ રિન્કુ એને જ બોલાવતી હતી, "પ્લીઝ, મને એક પાણીની બોટલ લાવી આપોને... મને નીચે ઊતરતાં ડર લાગે છે." એણે પચાસની નોટ ધરી.

"સાલી..." રઘુને ગુસ્સો ચડ્યો, "આની આગલા સ્ટેશને વેફરનું પડીકું ઝુલાવતી હતી ત્યારે બીક ના લાગી, કેમ?" એને પૂછવાની ઈચ્છા થઈ ગઈ, પણ કંઈ બોલ્યા વિના એણે આમતેમ જોયું, પ્લેટફોર્મ સૂમસામ હતું. ભાગ્યે જ કોઈ અવરજવર હતી. સ્ટેશન પર ઊભેલાં લેમ્પપોસ્ટનાં પીળાં-ગોળ ચકરડાં અને ટાંટિયા લંબાવી ઊંઘી રહેલાં ફૂતરાંઓ સિવાય બેન્ચ પર માથે ઓઢીને સૂતેલા રડ્યા-ખડ્યા માણસો સિવાય કોઈ દેખાતું નહોતું.

રઘુએ અચકાતાં નોટ લીધી, નીચે ઊતર્યો અને લાંબી લાંબી ડાંફે ભરતો જઈને પાણીની બોટલ લઈ આવ્યો. એ પૈસા પાછા આપતો હતો ત્યારે રિન્કુએ ફરી એક વાર મોતીની માળા ચમકાવીને કહ્યું,

“ઈટ ઈઝ ઓ.કે.”

“પાંત્રીસ રૂપિયા છે, મેંડમ...”

“ઓ.કે. છે.” પેલીએ કહ્યું અને પાણીની બોટલની ઠંડકને ગાલ પર અડાડતી ફરી પાછી અંદર જવા લાગી. રઘુ એને જતી જોઈ રહ્યો. એની લચકાતી ચાલ, નિતંબને ઢાંકતા વાળ અને સ્મિત કરવાની એ અદા... રઘલો એના પર ખુશ થઈ ગયો હતો, “ફટાકડી છે!” એણે માથાના પાછળના ભાગમાં પોતાની જાતે જ ટપલી મારી, “આ બધી મહેલોની રાણીઓ આપણી સામેય ના જુએ...” એ હસતાં હસતાં ત્યાંથી નીકળીને ખીચોખીચ ભરેલા જનરલ ડબ્બામાં ધક્કામુક્કી કરીને ચડી ગયો. ગમેતેમ કરીને થોડી જગ્યા કરી સાવ બારણા પાસે હવા આવે એવી રીતે ગોઠવાઈ ગયો. ઉભડક બેસીને એણે ઊંઘવાની તૈયારી કરવા માંડી.

આંખો મીંચી કે તરત રુકમણિને બદલે આ વખતે પેલી રિન્કુનો ચહેરો દેખાયો.

રઘુએ આંખો ઉઘાડી નાખી. એ ગાંડાની જેમ હસવા માંડ્યો, “રઘલા... રઘલા, તારું શું થશે?” એણે જાતને જ કહ્યું અને પછી પોતાના જ માથામાં ટપલીઓ મારતો ફરી એક વાર ઊંઘવાની તૈયારી કરવા માંડ્યો. એણે આંખો મીંચી કે ફરી એક વાર રિન્કુ!

રઘલાને પોતાને પણ નવાઈ લાગી. હજી કલાક પહેલાં તો રુકમણિની પાછળ પાગલ હતો પોતે! એનું ખૂન કરવાનો પ્રયત્ન કરવા છતાં રુકમણિ ભુલાતી નહોતી ને આ અચાનક રુકમણિની જગ્યાએ રિન્કુ ક્યાંથી ગોઠવાઈ ગઈ?

વધુ વિચાર્યા વિના એણે આંખો મીંચી લીધી. મુંબઈ, નાસીરભાઈ અને હવે શરૂ કરવાના નવા કામ અંગે વિચારવાનો પ્રયત્ન કરવા માંડ્યો...

ઘડબડ ઘડબડ કરતી ટ્રેન દોડી રહી હતી. સમસમાટ આવતી હવા રઘુના ચહેરા પર અથડાતી હતી. એના વાળ ઊડતા હતા. શર્ટનાં ખોલી નાખેલાં બટનમાં હવા ભરાઈને ફુગ્ગાની જેમ શર્ટને ફુલાવી નાખતી હતી. આખા દિવસનો થાકેલો અને ઉપરાઉપરી બનેલી

ઘટનાઓથી સહેજ ડઘાયેલો રઘલો ધીમે ધીમે કરતાં નીંદરમાં સરી પડ્યો.

એની જ્યારે આંખ ખૂલી ત્યારે ટ્રેન મુંબઈ શહેરની હદમાં પ્રવેશી ચૂકી હતી. મલાડ, ગોરેગાંવ, જોગેશ્વરી, અંધેરીનાં પાટિયાં વાંચતો રઘુ વહેલી સવારના મુંબઈને જોઈ રહ્યો હતો. હજી માંડ સૂરજ ઊગ્યો હતો પણ સ્ટેશન પરની ભીડ માથું ઘુમાવી દે એવી હતી. એણે ખિસ્સામાંથી ફોન કાઢ્યો. લગભગ દસ મિસડ કોલ હતા - માવજીના... મનોમન ગાળ બોલી એણે માવજીનો નંબર જોડ્યો.

“ગઘેડા... મને તો થયું કે તું મરી ગયો..”

“જલદી બોલ... બેટરી પતી જવાની છે.” રઘુ જીભાજોડીના મૂડમાં નહોતો.

“મુંબઈ સેન્ટ્રલ સ્ટેશન પર નાસીરભાઈનો માણસ આવશે. કાળું પઠાણી પહેરીને, હાથમાં ફૂલ લઈને ઊભો હશે એનો માણસ. એની પાસે જઈને પૂછજે - ‘ક્યા ચહી પ્યાર હૈ?’”

“તને બીજો કોઈ સંદેશો ના મળ્યો?” રઘુ અકળાયો.

“અરે ભાઈ, જે સૂઝયું તે કહી દીધું. આમેય આ બધું તારા પ્રેમમાંથી જ થયું છે ને?” માવજી ફરી હસ્યો. રઘુએ ગુસ્સામાં ફોન કાપી નાખ્યો. ઊભો થઈને બાથરૂમમાં ગયો. જનરલ ડબ્બાનો આ બાથરૂમ એટલો બધો ગંદો અને ભીનો હતો કે રઘુને ઊબકો આવ્યો. છતાં નળ ચાલુ કરી, થોડું પાણી લઈ એણે ચહેરો ધોયો. જીંથરા જેવા સૂકા વાળમાં ભીનો હાથ ફેરવ્યો. અરીસામાં જોયું. શર્ટનાં બટન બંધ કરી બહાર આવીને ઊભો ઊભો મુંબઈ સેન્ટ્રલ સ્ટેશન પહોંચવાની રાહ જોવા લાગ્યો.

મુંબઈ સેન્ટ્રલમાં ટ્રેન પ્રવેશી ત્યારે રઘુની ઊંઘ પૂરેપૂરી ઊડી ગઈ હતી.

એણે કાળું પઠાણી પહેરીને ઊભેલા માણસને આમતેમ શોધવા માંડ્યો. જ્યાં એની ટ્રેન ઊભી રહી એનાથી લગભગ દસ મીટર દૂર એક માણસ હાથમાં ફૂલો લઈને ઊભો હતો. કાળું પઠાણી પહેરેલો

એ છ ફૂટથી વધુ ઊંચાઈ ધરાવતો માણસ મોઢા પરથી જ કૂર અને ભયાનક દેખાતો હતો.

રઘલો કૂદકો મારીને પ્લેટફોર્મ પર ઊતર્યો. પેલા માણસ પાસે જઈને ઊભો રહ્યો. માણસે રઘુની સામે આંખ ઝીણી કરીને જોયું. રઘલો હસ્યો. એના ચોખ્ખા દાંત અને સ્વચ્છ આંખોને કારણે કદાચ પેલાના ચહેરા પરની કૂરતા થોડીક ઓછી થઈ ગઈ.

“ક્યા યહી ધ્યાર હૈ?” રઘલાએ પૂછ્યું, પછી ફરી હસ્યો, “રઘુ નામ છે, મારું.”

“જાનતા હૂં.” એણે હજી હાથમાં ફૂલો પકડી રાખ્યાં હતાં. એની નજર સેકન્ડ એ.સી.ના એ જ ડબા તરફ હતી, જેમાંથી રઘુ ઊતર્યો હતો. બે-ચાર મિનિટમાં ટ્રોલીબેગ સરકાવતી, નાનકડું હેન્ડલગેજ અને પર્સ ઊંચકીને રિન્કુ આવીને ઊભી રહી.

“વેલ કમ મેડમ...” પેલા માણસે રિન્કુના હાથમાં ફૂલો આપ્યાં. રિન્કુએ ફૂલો પોતાના હાથમાં લીધાં તો ખરાં, પછી આમતેમ રમાડીને પેલા માણસને જ પાછાં આપી દીધાં.

“ભાઈજાન ક્યારે સુધરશે? એમને ખબર છે કે મને રજનીગંધા સિવાય કોઈ ફૂલો ગમતાં નથી.” ટ્રોલીબેગ ત્યાં જ છોડીને, હેન્ડલગેજ પટકીને એણે લચકાતી ચાલે ચાલવા માંડ્યું. છ ફૂટનો પેલો માણસ લગભગ હક્કોબક્કો થઈને ટ્રોલીબેગને સરકાવતાં, હેન્ડલગેજને ઊંચકીને રિન્કુની પાછળ નીકળી ગયો. ત્યાં જ ઊભેલા રઘલાને એણે ડોકું હલાવીને સાથે આવવાનો ઇશારો કર્યો.

આગળ જતી રિન્કુ, એની પાછળ ગળામાં પટ્ટો બાંધ્યો હોય એવી રીતે દોરવાતો પેલો છ ફૂટનો રાક્ષસ ને એની પાછળ રઘલો...

મુંબઈ સેન્ટ્રલ સ્ટેશનેથી નીકળેલું આ સરઘસ કઈ દિશામાં જવાનું હતું એની રઘલાને પોતાનેય ખબર નહોતી.

“કેટલા દિવસ આમ ને આમ પડી રહીશ? નાનો અમથો ઘા પડ્યો છે પેટમાં. કંઈ આકાશ નથી તૂટી પડ્યું.” માયાબાઈએ રુકમણિની ખોલીની બહાર ઊભા રહીને છણકો કર્યો. ચણિયા-ચોળી

પહેરીને સૂતેલી રુકમણિ છત તરફ જોઈ રહી હતી. એની આંખો પથ્થરની જેમ સ્થિર થઈ ગઈ હતી. ચહેરા પર અજબ જેવા ભાવ હતા. હજી હમણાં જ ખૂબ રડી હોય એમ એના ચહેરાની ત્વચા અને નાકનું ટોપકું લાલચોળ થઈ ગયાં હતાં. એણે છત પરથી નજર ફેરવીને માયાબાઈના ચહેરા સામે જોયું, “જુએ છે શું? રોજ ઘરાક આવીને પાછા જાય છે.”

“તો જવા દો પાછા. હું એક જ નથી. પૂજા, અલકા, ચંદા... બધીયે છે.”

“પણ જેને તારો સ્વાદ લાગે એ બીજે નથી બેસતા ને...” માયાબાઈના ચહેરા પર ખંધુ સ્મિત આવી ગયું, “રઘલોચ બિચારો એમાં તો મર્યો.”

હજી રઘુનું નામ સાંભળ્યું તું કે રુકમણિની આંખોમાં પાણી આવી ગયાં. એ કશું જ બોલી નહીં. બંને હાથે આંખના ખૂણે ધસી આવેલાં આંસુ લૂછીને એ બેઠી થઈ ગઈ. બાજુમાં પડેલી ઓઢણી છાતી પર નાખીને સ્મિત કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો, “બે-ચાર દિવસ રોકાઈ જાવ, જરા સાજી થઈ જાઉં પછી... હજી ટાંકા દુઃખે છે...”

“જો બહેન, દુઃખ તો આપણા નસીબમાં લખેલું જ છે. અઠવાડિયાથી આમ પડી છે તું.” માયાબાઈએ થોડું લાડમાં ને થોડું તોછડાઈથી કહ્યું, “આજનો દિવસ આરામ કરી લે. કાલ સાંજથી તૈયાર થઈ જજે, સમજી?”

“નહીં થાય મારાથી.” જેટલું ચોખ્ખું માયાબાઈએ કહ્યું હતું એટલું જ ચોખ્ખું કહ્યા વિના હવે છૂટકો નથી એવું લાગતાં રુકમણિએ પણ કહી જ નાખ્યું.

“નહીં થાય એટલે?” માયાબાઈનાં ભવાં તણાઈ ગયાં, આંખો ઝીણી થઈ ગઈ.

“નહીં થાય એટલે નહીં થાય. આ રોજ રોજ નવા માણસ પાસે શરીર ચૂંથાવાનું મને નહીં પોસાય.” રુકમણિ બોલી તો ખરી, પણ માયાબાઈના ચહેરા પર જે ભાવ આવ્યા એ જોઈને એ નખશિખ થરથરી ઊઠી. શરૂઆતમાં અહીંયાં આવી ત્યારે એના માણસોએ રુકમણિને જે રીતે ધબેડી હતી એ હજી ભુલાયું નહોતું. માયાબાઈની

આંખોમાં ઊતરી આવેલું ઝનૂન જોતાંની સાથે જ રુકમણિને ફરી એક વાર એ દિવસો યાદ આવી ગયા.

“ઓહો! તારે પણ લગન કરીને ઘર માંડવું હશે, નહીં?” માયાબાઈએ એના લાલચોળ દાંત દેખાડતાં ગંદું હસવા માંડ્યું, “ભાગી જવું તુંને પેલા રઘલા સાથે... એ તો કરગરી કરગરીને મરી ગયો બિચારો...”

“ભૂલ થઈ ગઈ મારી.” રુકમણિએ દાંત નીચે હોઠનો ખૂણો દબાવ્યો. આંખમાં આવતાં આંસુ રોકવા માટે એટલા જોરથી દબાઈ ગયો એનો હોઠ કે લોહીનો ટશિયો ફૂટી નીકળ્યો.

“તો હવે ભોગવ...” માયાબાઈએ ફરી એક વાર છણકો કર્યો, પછી લાડ ઉમેરીને રુકમણિને પટાવી, “તેં ના પાડી તો આપણે પોલીસ ફરિયાદ પણ નથી કરી. પેલા મૂઆ ઈન્સ્પેક્ટરે એના માણસ દોડાવ્યા, એનેય સમજાવી-પટાવીને ગાંઠના રૂપિયા દબાવીને ચૂપ કર્યો મેં. તારું માન રાખ્યું કે નહીં? હવે તું મારું માન રાખ.”

“માયાબાઈ...” રુકમણિએ આજીજી કરી, “બીજું કોઈ પણ આ શરીરને અડે છે તો જાણે ચીતરી ચડે છે મને. હું રઘુની થઈ ગઈ છું.”

“આ બધી પળોજાણ મૂક. રઘલો તો ગયો હવે. આ તરફ ફરીને જોશેય નહીં તને.” પછી અંતિમ સત્ય ઉચ્ચારતી હોય એમ કહી નાખ્યું, “સીધેસીધી કામ પર ચડી જા, બાકી લાત મારીને કાઢી મૂકીશ તો માથેથી છત ને પગ નીચેથી જમીન જતી રહેશે, સમજી? આ બધાં નખરાં છોડ ને સીધેસીધી ધંધા પર બેસી જા.” રુકમણિ માયાબાઈની સામે આગઝરતી નજરે જોઈ રહી. એ જાણતી હતી કે એની પાસે માયાબાઈનું કહ્યું માન્યા સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય નહોતો.

પેટની ભૂખ અને માયાબાઈનો માર ફરી એક વાર એને ત્યાં જ લાવીને ઊભી રાખવાના હતા, જ્યાંથી આ દુઃખદાયક સફર શરૂ થઈ હતી.

સ્કૂલમાં ભણતી રુકમણિ બે ચોટલા વાળીને દફતર ઉલાળતી સ્કૂલના મકાનની પછીતે મધુને મળતી. આખા ગામમાં સૌથી

દેખાવડા અને ફિલ્લમના હીરો જેવો દેખાતા મધિયા પર સ્કૂલની બધી છોકરીઓ મરતી. રુકમણિને પણ મધિયો બહુ ગમતો. નીતનવા બુશ્કોટ પહેરતો અને હાથની મુઠ્ઠી વાળી સિગરેટ પીતા મોઢામાંથી ધુમાડાની રિંગો કાઢતા મધિયાને જોતાં રુકમણિની આંખો ધરાતી નહીં. મધિયાએ એક દિવસ સ્કૂલેથી ઘેર જતી રુકમણિનો પીછો કરી એને રસ્તામાં આંતરી, “બેસી જા સાઈકલ પર...”

“મને કહે છે?” રુકમણિને નવાઈ લાગી.

“અહીંયાં તારી કાકી-માસી છે કોઈ બીજી?” અંતરિયાળ એકાંત વગડામાં નજર પહોંચે ત્યાં સુધી બીજું કોઈ નહોતું દેખાતું. રુકમણિ સાઈકલના કેરિયર પર બેસવા જતી હતી કે મધુએ ચોટલો ઝાલીને અટકાવી. આંખો ઉલાળીને ઈશારાથી આગળ બેસવાનું કહ્યું. કપાળે વળતા પરસેવા, સુકાતા હોઠ અને ઘડકતા હૃદયે રુકમણિ આગળ ગોઠવાઈ ગઈ. એની ગરદન પર મધુના શ્વાસ અડતા હતા. પેડલ મારતા એની પીઠ પર મધુના ખભા અથડાતા હતા. જાણી જોઈને કે પછી ઊબડખાબડ રસ્તાને કારણે, પણ મધુની સાઈકલમાં વારંવાર બ્રેક મારવી પડતી હતી. જેટલી વાર બ્રેક લાગતી એટલી વાર મધુની દાઢી રુકમણિની સુંવાળી ગરદન પર ઘસાઈ જતી. એના હોઠ રુકમણિની કાનની બૂટને અડી જતા... પગથી માથા સુધી જાણે વીજળીનો કરંટ લાગ્યો હોય એમ રુકમણિ થરથરી ઊઠતી. રૂંવાડે રૂંવાડું ઊભું થઈ જતું...

પછી તો એ રોજનો નિયમ થઈ પડ્યો. ગમે તે બહાનું કાઢીને રુકમણિ સંગ્રાથ કરતી બહેનપણીઓની પાછળ રહી જતી. રસ્તો બદલીને બે ખેતરવા વટાવી મધુને મળતી... સાઈકલસવારી રોજ થવા લાગી.

સ્કૂલની પછીતે રોજ બપોરે મધુ મળવા આવતો. ક્યારેક બાફેલા ચણા, ક્યારેક ચોકલેટ તો ક્યારેક ઠંડા પીણાની બોટલ... મધુ અને રુકમણિ એક જ બોટલને હોઠ લગાડીને પીતાં! મધુની હથેળીમાંથી વાંકી વળીને કબૂતરની જેમ રુકમણિ ચણા ખાતી...

નવરાત્રીના દિવસોમાં એક દિવસ મધુએ રુકમણિને પૂછ્યું, “સુરત આવવું છે?”

“તારી જોડે?”

“ના, મારા બાપુજી જાય છે. તને મોકલાવી દઉં.” મધુએ આંખ મારી.

“લુચ્ચો...” રુકમણિએ લાડ કર્યાં, “મારા ઘેર શું કહું?”

“કહેવાની શી જરૂર છે? તું તારે ગરબા રમવા નીકળી પડજે. હું તને ઉઠાવી લઈશ. સવાર પડતાં તો પાછી લઈ આવીશ.”

“સાચું કહે છે? મારી માને ખબર પડશે તો મારી નાખશે હોં...”

“ખબર પડશે તો ને?” મધુના અવાજમાં રહેલા કંપે રુકમણિને મજબૂર કરી નાખી. રાતનું અંધારું અને મધુની સાથે મોટરસાઇકલ પર સુરત જવાનું પ્રલોભન, આખી રાત રખડવાનો રોમાંચ રુકમણિ ટાળી શકી નહીં. સત્તર વર્ષની રુકમણિ મધુની પાછળ બેસીને સુરત જવા નીકળી તે નીકળી...

માયાબાઈના કોઠા પર ‘માસીને ત્યાં ચા પીવા’ના બહાને એને દાખલ કર્યા પછી મધુ ક્યાં ખોવાઈ ગયો એની રુકમણિને આજે પણ ખબર નહોતી.

માયાબાઈના કોઠા પર રુકમણિને જેટલી વાર માર પડ્યો, જેટલા દિવસ ભૂખ્યા રહેવું પડ્યું એ બધી જ ક્ષણોએ એણે મધુને આપી શકાય એટલા શાપ આપ્યા... રુકમણિ ખારસી સખત હતી. માર અને અત્યાચાર સામે તૂટી નહીં. ઘણા દિવસ સુધી માર ખાતી રહી. માયાબાઈના પાળેલા છોકરાઓ રુકમણિને મારતા ખરા, પણ એવી રીતે કે શરીર પર ડાઘ ન પડે. આ બજારમાં શરીરની જ તો કિંમત હતી! એને ભૂખી રાખવામાં આવતી, પણ વિટામિનનાં ઇન્જેક્શન નિયમિત અપાતાં.

સામે સારી જિંદગીની, પોતાની ખોલીની અને બીજી કેટલીયે લાલચોથી માયાબાઈ એને ખરીદવાનો પ્રયાસ કરતી રહેતી. એકાદ વાર ભાગવાનો પણ પ્રયત્ન કરી જોયો હતો રુકમણિએ. એ પછી ત્રણ દિવસ સુધી એના પગ ખાટલા સાથે બાંધી રાખવામાં આવ્યા. સાંકળ એટલી લાંબી હતી કે એ બાથરૂમ સુધી જઈ શકે, પરંતુ તાળું તોડીને ભાગવાની એની તાકાત નહોતી.